

Gunstige uitkomst onderzoek onder accountants

Hoogleraren Olof Bik en Jan Bouwens deden onderzoek onder 3300 accountants en bespeuren een cultuurverandering bij de grote kantoren. Er wordt meer tijd ingeruimd voor de controle en sommige klanten worden geweigerd. Toch tempert Bik de verwachtingen. De accountant kan het probleem van een onjuiste jaarrekening niet in zijn eentje oplossen. 'Daarvoor is de inzet van de cliënt nodig', aldus de hoogleraar.

Hoogleraar Olof Bik: accountants willen best hun cultuur aanpassen

➔ Olof Bik en Jan Bouwens onderzochten de sector

➔ De hoogleraren bespeuren een cultuurverandering

➔ Toch tempert Bik de verwachtingen

Elif Isitman en Jeroen Piersma
Breukelen

Beteren accountants nu wel of niet hun leven? De buitenwereld moet ernaar raden, want bestuurders van accountantskantoren beperken zich doorgaans tot het cliché: cultuurverandering kost tijd. Zolang die onduidelijkheid aanhoudt, hoeft er maar één affaire op te duiken en de discussie over de ethiek van accountants barst weer los.

Olof Bik, onlangs benoemd tot hoogleraar gedrag en cultuur in de accountantssector op Nyenrode, denkt enig houvast te kunnen bieden. Samen met Jan Bouwens, hoogleraar accounting aan de Universiteit van Amsterdam, deed hij onderzoek onder 3300 accountants bij vijf van de tien grootste kantoren in Nederland. Als de resultaten worden afgezet tegen de nulmeting uit 2016, valt er cultuurverandering te bespeuren.

Een greep uit de conclusies: er wordt meer tijd ingeruimd voor controleopdrachten; het bestuur spreekt zich vaker uit over kwaliteit; accountants worden meer gestimuleerd hun mening te geven; nieuwe opdrachten worden vaker geweigerd.

‘Het accountantsberoep heeft de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan cultuurverandering’, zegt Bik. Hij legt een verband met het hervormingsplan uit 2014, waarin verbetering van de

‘Protocollen zijn soms nodig, maar we slaan door.’

CEES ELZENGA VOOR HET FD

cultuur ook de rode draad was. Dat plan werd door de sector zelf in de zomer van 2014 in alle haast opgetuigd nadat een aantal grote affaires (Vestia, Imtech) opnieuw de aandacht van de Haagse politiek had gevestigd op de accountants. Het hervormingsplan leidde onder andere tot de invoering van onafhankelijke raden van commissarissen bij de accountantskantoren.

‘Als iedereen zich vrij voelt om kritiek te geven, verwacht je dat er beter werk wordt geleverd’, zegt Bik. Maar garanties dat een cultuurverbetering tot kwaliteitsverbetering leidt, zijn er niet. ‘Sturen op cultuur en het afgeven van de juiste signalen leiden niet rechtstreeks tot beter ge-

drag. Maar het maakt de kans wel groter.’

Dat de juiste cultuur geen garantie voor succes is, geldt trouwens ook voor het alternatief: nieuwe wet- en regelgeving. En dat is wel de weg die de sector de afgelopen jaren is gegaan. ‘Elke keer dat er wat misgaat, komen er nieuwe regels bij’, zegt Bik.

Regels kunnen nodig zijn. ‘Als ik in een vliegtuig stap, ben ik blij dat er in de luchtvaart strenge protocollen zijn. In de accountancy zijn die soms ook nodig, maar we slaan door.’ Teveel vinkjes zetten en permanente angst voor de kritiek van toezichthouder AFM gaat ten koste van het professionele oordeel van een accountant, vindt Bik.

Ook als een accountantsorganisatie de juiste waarden en cultuur voert, kan het misgaan. Bik komt met een voorbeeld uit zijn eigen verleden, toen hij nog accountant was bij PwC. Als opdrachtgever bij een controle diende hij ook aandacht te besteden aan de leerdoelen. ‘Maar het punt: “Wat leren wij tijdens deze opdracht?” sloeg ik over. Dat regelen we nog wel, zei ik dan. Dan geef je het signaal af dat de cliënt belangrijker is dan de persoonlijke ontwikkeling van de accountant.’

Het intranet van de accountantsorganisaties is in dit verband ook leerzaam, zegt hij. Daar blijkt wie de meeste aandacht krijgt: collega’s die klanten binnenhalen, of zij die de beste controles doen. Ook dat zegt wat over de culturele signalen.

Het stemt hem optimistisch dat uit het onderzoek naar voren komt dat de grote kantoren meer tijd nemen voor de controle en sommige klanten weigeren. Dergelijke maatregelen kosten geld en doen dus pijn. Dat ze toch genomen worden, duidt op een serieuze inzet van de kantoren. Geld is zeker niet onbelangrijk — een accountantsorganisatie moet ook kunnen investeren — maar het mag niet alles overheersend zijn, zegt de hoogleraar.

Daarom is hij ook geen voorstander van de kwaliteitsbonus. ‘Dat impliceert dat het niet leveren van kwaliteit ook een mogelijkheid is. Vergelijk het met de kinderopvang waar ze ouders een boete opleggen als ze hun kind te laat ophalen. Het gevolg is dat ze hun kinderen nog later ophalen. Ik geloof in sturen op waarden. Dat geeft veel meer sociale druk.’

Ondanks de gunstige uitkomst van het onderzoek tempert Bik de verwachtingen ten aanzien van accountants. De accountant kan het probleem van een onjuiste jaarrekening niet in zijn eentje oplossen. ‘Van een vijf een zes maken lukt nog wel, maar het wordt geen acht. Daarvoor is de inzet van de cliënt nodig.’

De kwaliteit van de jaarrekening is dus de verantwoordelijkheid van meerdere partijen. ‘Dat neemt niet weg dat als het misgaat, het altijd op de broek van de accountant spat.’

‘Permanente angst voor kritiek van AFM gaat ten koste van het professionele oordeel van een accountant’